

Borbolyai borosgazda,
1930-as évek

KRISCH ANDRÁS

AZ ŐRVIDÉK BORAI

BORTERMELÉS
A MAI BURGENLAND TERÜLETÉN

Burgenland Ausztria legkeletibb és legkisebb tartománya, 1921-ben a többségében németek lakta Nyugat-Magyarország elcsatolásával jött létre. A tartomány nevének eredete 1918-ra nyúlik vissza. Az akkor még négy megyét átfogó térség számára területi autonómiát követelő programnyilatkozatok kezdték el használni a Vierburgenland kifejezést, ami idővel Burgenlandra egyszerűsödött. Az elnevezés a magyar vármegyék német nevére utal: Pressburg (Pozsony), Wieselburg (Moson), Ödenburg (Sopron) és Eisenburg (Vas). Ennek a – magyarul Várvidéknek vagy Őrvidéknek is nevezett – területnek a bortermelését mutatjuk be.

A bortermelés kezdetei a rómaiak előtti időkre nyúlnak vissza, amit régészeti leletek is bizonyítanak, például a Zárány (Zagersdorf) mellett egy edényben talált szőlőmagok. A Római Birodalom idején, a helyi borkultúra első fénykorában minden arra alkalmas területen szőlőt termesztettek. A bortermelés több településen a népvándorlás időszakát is túlélte. A 12–13. században az Alpok és a Duna térségéből a területre települő németiség új településeket hozott létre. A késő középkorban a lakosság számának gyors növekedése, a bor árának emelkedése és a melegebb klíma miatt a bortermelés jelentősége megnőtt. A szőlőterület ebben az időszakban érte el legnagyobb földrajzi kiterjedését, szinte minden település határában voltak szőlők. Sopron és Bécsújhely körzetében különösen jelentős volt a termelés évszázadokon keresztül.

TÁVOLSÁGI BORKERESKEDELEM

A 12. század végén alapított Bécsújhely fontos szerepet töltött be a borkereskedelemben. A bécsújhelyi kereskedők a német vásárok termékeit hozták a soproni piacra, a visszaúton pedig a soproni piacon beszerzett bort szállították. Folyamatosan biztosítani akarták a jó minőségű bort, ezért igyekeztek Sopron környékén szőlőskerteket vásárolni, így a bort olcsóbban tudták beszerezni. Az alsó-ausztriaiak túlzott szőlőbirtokszerzése miatt I. Rudolf 1277-ben, III. Albert 1374-ben rótták meg a városi tanácsot. Amikor a két város között ellenségeskedés tört ki, Sopron gyakran eltiltotta a bécsújhelyieket a szőlők megmunkálásától, ami ellen az alsó-ausztriaiak tiltakoztak. A távolsági borkereskedelem legfontosabb felvevőpiaca a 14. századtól Cseh-

ország, Morvaország és Szilézia volt. A környékbeli bor két útvonalon jutott el a fogyasztóhoz. Az ún. alsó út Sopronból indult és Pozsony érintésével vezetett Morvaországba és Sziléziába. Ezt az útvonalat a szentgyörgyi borok kereskedelmében érdekelt Pozsony gyakran akadályozta. A felső útvonalat akkor használták, amikor Ausztria éppen nem akadályozta a magyarországi bor behozatalát. Ebben az esetben Bécsnél vagy Fischamendnél keltek át a Dunán, majd Stockerau, Hollabrunn útvonalon érték el Csehországot. A főleg morva és sziléziai borkereskedőknek a szállításhoz komoly technikai tudásra, szervezési készségre volt szükségük. Alapos helyismerettel kellett rendelkezniük, ismerték az átjárókat, a kerülőutakat, a vámhelyeket, valamint a szállítás során felmerülő különféle veszélyeket.

Azokon a területeken, ahol sok kicsi szőlőbirtok volt, a térségbe érkező külföldi kereskedők munkáját segítő az uradalmak vásárolták fel a bort, és azt a kereskedők megérkezéséig tárolták. Ezzel megkönnyítették a jobbágyok számára az értékesítést, bár így a termelő nyeresége kicsi volt. A legnagyobb haszonra a külföldi kereskedők tettek szert, őket követte az uradalom.

Az esetek többségében egy szekéren három-négy hordót raktak (1200–1600 kg). Ha a szekéren 3 hordó volt, akkor 3-4 ló húzta, 4 hordó esetén 5-6 lovat fogtak be. A kereskedők novemberben és decemberben szállították el az éves kiviteli mennyiség jelentős részét. Ebben a két hónapban gyakorlatilag lezajlott a borok kiszállítása. A szekerek hetekig úton voltak, s a hosszú út jelentősen megemelte a bor árát. A tekintélyes fuvar költséget úgy próbálták csökkenteni, hogy idefelé az üres boroshordókat telerakták áruval,

többnyire posztóval és vászonnal, amit útközben eladtak. Az így szerzett pénzen vásárolták a bort. A Nyugat-Magyarországról Krakkóba szállított borok által megtett út mégis eltörlődött például a francia vagy portugál borok által megtendő út hosszához képest.

SZŐLŐTULAJDONOSOK

A mai Burgenland területén a szőlőültetvények nagy részét külbirtokosok kezén találjuk. 1570 körül a fraknoi grófság szőlőinek 42,5%-a volt alsó-ausztriaiak tulajdonában. A külbirtokosok között két csoportot különböztethetünk meg: a szomszédos falvak, vagyis az azonos uradalom lakóit, illetve az ausztriai birtokosokat, akik között nagy számban vannak kolostorok, nemesek, gazdák és polgárok. A helyi nagybirtokos családok közül ki kell emelnünk a 16. században a mai Dél-Burgenlandban birtokokat szerző Batthyány családot. Közép-Burgenlandban a Nádasdy család tulajdonolt területeket, ezeket Nádasdy Ferenc kivégzése után, 1676-ban az akkor már a térségben máshol is birtokokkal rendelkező Esterházy család kapta meg. További uradalmak megszerzésével az Esterházyak lettek a mai Közép- és Észak-Burgenland legnagyobb birtokosai. A család évszázadokon átívelő magas színvonalú bortermelésének is köszönhető, hogy az osztrák borok és különösen a burgenlandi desszertborok Európa-szerte ismertek és elismertek. A pincegazdaságaikban használt eszközök és módszerek sok esetben mintául szolgáltak. A kismartoni kastély hatalmas pincéiben az 1662-es megnyitás után 5000 akó (közel 400 000 liter) bort tároltak.

Jelentős birtokokkal rendelkeztek a bécsújhelyi és a brucki polgárok. Ők a cefrét vámmentesen vihették át a ha-

BORMENEDÉK | „WEIN-FLECHUNG”

Háborús időkben a falvakban, vagyis a pusztításnak jobban kitett településeken élők fallal megerősített, védett helyeken kerestek menedéket. Nemcsak az életüket próbálták így megvédeni, hanem javaikat is igyekeztek biztonságba helyezni, hogy az ellenség elvonulása után lerombolt házuikat, gazdaságukat valamiből ismét felépíthessék. A nyugat-magyarországi térségben a várak mellett már a középkorban fallal megerősített

városok (Magyarországon: Pozsony, Sopron, Kőszeg; Stájerországban: Friedberg, Hartberg), illetve az újkorban palánkfallal vagy más módon megerősített mezővárosok (Feketeváros-Purbach, Fertőfőherceg-háza-Donnerskirchen) nyújthattak menedéket.

A Fertő partján Oka (Oggau) volt az egyetlen falu, amelyet a 17. században kőfállal vettek körül. Ebben a térségben a bor volt a „folyékony arany”, amelyet

a gazdák háborús időkben védett helyen igyekeztek biztonságba helyezni. A bornak ezt az ideiglenes tárolását nevezték a 15. században „Flöhung”-nak, a 17. században pedig „Flechung”-nak. A kifejezés a német Flucht (menekülés) szóból származik. A borok elhelyezéséért a tulajdonosnak akónként egy viszonylag alacsony díjat kellett fizetni, hiszen a bajbajutottakon segíteni keresztényi kötelesség.

tárt képező Lajta folyón. A késő középkorban az „Ungarnwein” (magyar bor) jelentős keresletnek örvendett Ausztriában. A gyengébb minőségű borokat Alsó-Ausztriában adták el, a jobb minőségűeket viszont Stájerországban, Felső-Ausztriában, Salzburgban, Bajorországban, de az utóbbiak eljutottak Csehországba, Morvaországba, Sziléziába és Lengyelországba is. A bécsűjhegyiek – Bruck és Hainburg mellett – arra törekedtek, hogy a magyar borkezelés monopóliumát megőrizhessék. A jobb évjáratokat szinte teljesen eladták, így a bruckiaknak vagy a bécsűjhegyieknek sokszor alig maradt boruk saját fogyasztásra. Ilyenkor a városi tanácsok tették meg a szükséges lépéseket.

Az uradalmi borokat a helyi lakosoknak mérték ki, vagy az uradalom tisztviselői természetbeni jutásként kapták meg. A jobb évjáratokat inkább a távolsági kereskedelemben értékesítették. A helyi lakosok saját fogyasztásra termelték, illetve a helyi kocsmákban adták el a borukat. Burgenland területén évszázadok óta léteznek házi bor-

kimérések, ún. „Buschenschank”-ok. Az elnevezés a kiméréseket jelző fenyőágak alkotta bokorra vezethető vissza. A kiakasztott fenyőágak között a vörös vagy fehér – esetleg mindkettő – posztószalag a vörös-, illetve fehérborra utal, a kereszt alakú fapálcika az óbort jelenti, a cégérben az üveg a palackos kimérést jelzi (Flaschenschank). Az ilyen kimérésekben a borosgazdák évente néhány alkalommal, egy-két hétig a saját házuknál mérik ki saját borukat kedvező áron.

Mint láttuk, a területen nagyon jelentős az osztrák szőlőtulajdon. Őket jogilag külföldinek tekintették akkor is, amikor hét nyugat-magyarországi vár, uradalom és város 1647-ig Habsburg-magánzálogon maradt. A 16. században a szőlőhegyek területét bővítették, és új szőlőt telepítettek. A kevésbé alkalmas területeken, így egy sor falu határában – Borostyánkő (Bernstein, Léka (Lockenhaus, Vámosderecske (Draßmarkt) – viszont felhagytak a termeléssel. A 17. században először délen, majd a 18. századtól a mai Újközép- és Észak-Burgenlandban is a

—→
Szüret Kishöflányban, háttérben a kismartoni Esterházy-kastély, 1950 körül
—→

termelés visszaesését tapasztalhatjuk. A tulajdonosi összetételben a 19. század eleji francia háborúk és azok gazdasági következményei hoztak nagy változást. A pénz elértéktelenedése és az 1812–1816 közötti rossz termések miatt az alsó-ausztriai tulajdonosok szinte teljesen eladták szőlőiket, a bécsűjhegyi polgárok esetében ebben a folyamatban az iparosodás is közrejátszott. Ezzel párhuzamosan a belföldi külbirtokosok szőlőbirtokai is jelentősen csökkentek. A visszaesés a 19. század végéig, a filoxéra megjelenéséig tartott. Az okok nagyon összetettek: a kedvezőtlen klimatikus viszonyok mellett Szilézia mint a legfontosabb felvevőpiac elvesztését (1741) s a rossz termésű éveket említhetjük.

A 19. század végén megjelenő filoxéra, az amerikai kontinensről származó gyökértetű végigpusztította Európa szinte minden ültetvényét,

A RUSZTI AUSBRUCH (ASZÚ)

A ruszti Ausbruch (jelentése: kitörés), a tokaji és a francia Sauternes-ben termelt desszertborok mellett Európa-szerte ismert. A Botrytis cinerea nevű nemes penész nem egyenletesen támadja meg a szőlőszemeket, ezért az összetöppedt részeket kézi munkával több munkafázisban „kitörik”, vagyis szelektálják a fürtből. Az Ausbruch jellemzően furmintból, olaszrizlingből, chardonnay-ból, sárgamuskotályból vagy fehér burgundiból készül. Ezek a borok komoly osztrák és külföldi piaccal rendelkeznek. Neves ruszti borászok 1991-ben megalapították a Cercle Ruster Ausbruch nevű márkaközösséget. A tagok célja az Ausbruch tradicionális előállításának megőrzése és a magas minőség biztosítása.

Ruszt egyebek mellett a bornak köszönheti a szabad királyi városi címet is. Az 1681. évi soproni országgyűlésen kapta meg a rangot az ország és az uralkodó szolgálatáért. A többségében evangélikusokból álló tanács 60 000 forintért és 500 akó borért vásárolta meg a privilégiumot. A város ügyeit a bíró, a nyolcfős belső tanács és a szintén nyolcfős külső tanács intézte.

Fényes Elek a 19. század közepén az itt termelt bort tartotta – a sopronival együtt – a tokaji és a ménesi után a legnemesebbnek. Az uralkodó szőlőfaj, akárcsak az akkori Sopronban, a fagyos, más néven furmint, németül Zapfner volt, amelyet általában későn szüreteltek.

A RUSZTI „R” VÉDJEGY

Habsburg Mária magyar királyné 1524-ben engedélyezte a ruszti polgároknak, hogy a hordóikra egy hosszú szárú „R” betűt égessenek. Ez a szimbólum jelezte, hogy a bor a ruszti dűlőkből származik, a bort a tulajdonos termelte és vámentesen szállítható Ausztriába. A ruszti boroknak tehát

már a 16. század elején saját márkajelölésük volt. A legenda szerint ezt a privilégiumot annak köszönheti a település, hogy Mária a Fertőn viharba került, és megmenekülése után a rusztiak adtak neki szállást. A helyi borászok az „R” védjegyet ma is használják a dugókon és a borcímkéken.

UHUDLER

Az uhudler a Burgenland déli részén elterülő borvidék egyik jellegzetes bora. Különböző direkt termő fajtákból készülhet, például noahból, izabellából vagy otellóból. Ezek a fajták nagyon ellen-

állóak a gyökértetűnek. Színük hasonlít a rozéra, illatuk nagyon intenzív. A név eredete nem bizonyított, a legenda szerint aki ebből a borból sokat iszik, annak a szemek körül karikák alakulnak ki, ami a bagolyra (uhu) emlékeztet. Ezek a fajták a filoxéravész

idején kerültek Amerikából Európába. Sokáig élt az a tévhit, hogy magas a metanoltartalmuk és ezért károsak az egészségre. Egy időben csak saját fogyasztásra lehetett termelni, az 1985-ös bortörvény viszont ezt is megtiltotta, ekkor több ezer liter uhudlert öntöttek ki. A tilta-

kozások eredményeként a bort mint helyi specialitást ismerték el. Az 1992-es bortörvény nyolc dél-burgenlandi településen engedélyezte a termelését (Szentkút-Heiltendorf határában termelik a legtöbbet), a szabályozás 2030-ig van érvényben.

BLAUFRÄNKISCHLAND

A közép-burgenlandi borvidék elnevezése, melyet a gazdák 1996-ban nemzetközileg levédettek. 1989-ben a kékfrankost termelő legnevesebb gazdák megalakították egyesületüket, azzal a céllal, hogy a borvidéken termelt borok minőségét köstölások és értékelések segítségével javítsák. Összesen 2326 hektáron természetesen szőlő, ennek 55%-a kékfrankos. A második leggyakoribb fajta a zweigelt, amelyet 1922-ben Klosterneuburgban a Szent Lőrinc és a kékfrankos kereszteséből hoztak létre.

örökre átrajzolva az egyes borvidékek fajtaválasztékát. A filoxéra csak ott kegyelmezett a szőlőtőkéknek, ahol homokos volt a talaj (ezért lehetnek 150 éves tőkék a Kunságon), mindenütt máshol ki kellett találni valamilyen megoldást. A filoxéra Európában először 1863-ban Franciaországban bukkan fel, s a század végén érte el Magyarországot. A fertőzött tőkéket kivágták és helyben elégették. Ez a védekezési mód csak lassította a pusztulást, megállítani nem tudta. A filoxéra elleni eredményes védekezés során amerikai alanyokat (amerikai alanyra oltották be ugyanis az európai oltványokat) csak azok tudtak idejében beszerezni, akik rendelkeztek az ehhez szükséges munkaerővel és tőkével, többnyire azok, akik a szőlőtermesztést főfoglalkozásként űzték. A korábbi nemes fajták háttérbe szorultak és újabb fajták jelentek meg. Az új oltványok kiültetését, amit a pozsonyi származású, Sopronban szőlőtelepet létrehozó Vetter Pál nagy energiával és kitartással propagált, az első világháború kitörése jelentősen lassította.

BORFAJTÁK

Nyugat-Magyarországon a 19. század végén és még a 20. század elején is fehérbort állítottak elő tömegesen. Petrus Johannes Komáromy 1751-es bázeli disszertációjában három kategóriába sorolta a borokat: 1. nobiliores (nemes), 2. minus nobiliores (kevésbé nemes), 3. ignobiles (nem nemes). A nemes fajták közül Nyugat-Magyarországon a filoxéravészig különösen elterjedt volt a Zapfnernek nevezett furmint. Nevét a szőlőszemek tobozformájáról (Zapfen) kapta. Kedvező években ebből a fajtából a Fertő partján aszút (Ausbruch) is készítettek. Főleg a nagybirtokosok és a vagyonos polgárok merték a késői szüret kockázatát vállalni. Az aszút többnyire a távolsági kereskedelemben értékesítették.

Elterjedt volt még a korán érő Augster (neve az augusztus szóból ered), a muskotályos, amelyet gyakran Weyrernek neveztek, továbbá a szintén korán érőnek számító Krämler és Gässler. A kevésbé értékes fajtákból, például az ezüstfehérből (Silberweiss) készült bort a tulajdonosok vagy a napszámosok fogyasztották. Vörösbort csak nagyon kis mennyiségben termeltek, elsősorban uradalmak és gazdag polgárok engedhették meg azt a luxust, hogy a kékszőlőt külön szüreteljék. Fűszerborokat kisebb mennyiségben, el-

Szüret Ruszton, 1928

Szüret Ruszton, 1937

Szüreti napok Ruszton, 1938

A BORHAMISÍTÁSI BOTRÁNY

Ausztria és Burgenland legnagyobb borhamisítási botránya 1984 novemberében kezdődött. Egy borosgazda di-etilénglikol után az adóhivataltól indokolatlan mértékű adót igényelt vissza, ami felkeltette a hatóságok figyelmét. Ezt a színtelen, szagtalan, viszont édeskés ízű szerves vegyületet a korabeli sajtó röviden csak glikolnak nevezte. Széles körben alkalmazzák oldószerként, a vegyületet teljesen helytelenül sokszor fagyállónak is nevezik. A borászok viszont a hamisítás során édesítőszerként és ízfokozóként keverték a borba, ezzel javítva annak minőségét. Az 1985 márciusától elvégzett célzott pincevizsgálatok során Ausztria keleti részén 30 000 hl hamisított bort találtak. A közvélemény teljesen megdöbbent a már évek óta zajló borpancsolás miatt.

Az igazi botrány csak a következő hónapban tört ki, amikor a német sajtó is felkapta az ügyet, a hamis bor legnagyobb részét ugyanis ott adták el az osztrák gazdák. A holland borvizsgálatok is kimutattak német borokban alacsony mennyiségű glikolt, amiből arra következtettek, hogy német borokat a hamisított osztrákkal keverték össze. Belgiumban minden osztrák bort levettek a boltok polcairól. A vizsgálatok eredményeként 80 főt tartóztattak le és 800 házkutatást hajtottak végre. Összesen 280 000 hl bort foglaltak le, ami a hamisított mennyiség töredéke lehetett csak, hiszen a gazdák egy része még időben megszabadult a hamis készletektől.

A botrány gyakorlatilag a teljes osztrák, illetve burgenlandi bortermelést tönkretette. A német export a következő két évben szinte megszűnt. A botrány után a legfontosabb feladat a fogyasztók bizalmának visszaszerzése volt. Ennek érdekében Ausztriában fogadták el a világ egyik legszigorúbb bortörvényét, az osztrák borok a botrány óta roppant körültekintő, többlépcsős vizsgálaton esnek át, mielőtt a piacra kerülhetnek. Már 1986-ban megalapították az osztrák bormarketing-társaságot, hogy az elvesztett piacokat és a borok renoméját visszaszerezzék. Ha lassan is, de az osztrák borok ismét fejlődésnek indultak.

sősorban gyógyszerként készítették, például a 17. század elején a kismartoni kastély pincészetében.

A 19. század első felének bortermelési válsága arra ösztönözte a gazdákat, hogy külföldön már bevált fajtákkal kísérletezzenek. Szőlőiskolákat hoztak létre többek között Sopronban és Kismartonban. Ezeknek köszönhetően kezdett elterjedni több új fajta, így például az olasz- és rajnai rizling, a tramini vagy a fehér burgundi. Pecsényéd (Pötsching) környékén fehér fajtákat telepítettek, főleg Gumpoldskirchenből vásárolt vöröshegyűt (Rotgipfler, nevével elentétben fehérbort ad) ültettek.

A Soprontól délre elterülő, hűvösebb borvidéken vörösborokat adó szőlőket telepítettek a filoxeravész után, főleg kékfrankost, burgundit, Szent Lőrincet és zweigeltet. A siker egyik bizonyítéka a Petőfalvi (Pöttelsdorf) kékfrankos. Ezt a bort nagy szeretettel itta Bismarck kancellár, aki kedvenc italát a kismartoni Wolf kereskedéstől szerezte be. Az új fajták telepítése után a termelés alá vont terület lassan ismét növekedni kezdett. 1921-ben Burgenlandban 4800 hektáron folyt szőlőművelés, az 1936-os bortörvény ezt 10 200 hektárra emelte.

A Dél-Burgenlandban ma is elterjedt direkt termők nem tartoznak a régi fajták közé, ezeket csak a 19. század végén kezdték el telepíteni azok a gazdák, akiknek nem volt pénzük az európai oltványokat megvásárolni. A direkt termék kifejezés a filoxeravész idejére nyúlik vissza. Észrevették, hogy az Amerikában honos szőlőfajták ellenállóak a filoxerával szemben. El is kezdték őket nagy lendülettel telepíteni az elhalt európai ültetvények helyén, de hamar kiderült, hogy a szőlőfélék családjának ez a faja az óvilági elvárásokhoz képest jóval gyengébb minőségű, érlelésre, hosszabb tárolásra alkalmatlan bort ad. Az amerikai szőlők közvetlenül a gyökérből kifejlődött szőlőtőkék nevelgetik fürtjeiket, ezért nevezik őket direkt termőknek (noah, otelló).

A SZŐLŐMUNKÁSOK ÉLETE

A bortermelés nagyon munkaigényes folyamat, ez több falu társadalmi összetételét is meghatározta. A jelentős számú külbirtokos helyiekkel műveltette meg a szőlőit. Az alsó-ausztriai mintát, mely szerint a szőlőművesség a termés egy bizonyos hányadát kapta meg, több helyen is tiltotta a hegytörvény. Ehelyett a munkás előre meghatározott fizetséget kapott. A késő kö-

zépkorban a napszámosok Nagymarton (Mattersdorf, ma Mattersburg) székhellyel céhet is alapítottak. Ők házas zsellérként a saját házukban laktak, ennek hiányában a szőlősgazdák biztosítottak számukra lakhatást.

Az intenzív munkafolyamatok idején, például szüretkor a kora újkorban szesz munkásokat alkalmaztak, illetve a környező bányásztelepülésekről nyaranta sokan vállaltak a szőlőkben munkát. A napszámosok kezdetleges körülmények között éltek, a bérüket az uradalmak tisztviselői igyekeztek nagyon alacsonyan tartani. A fraknoi hegytörvény a 16. század közepén bört első hetétől Bertalan-napig (augusztus 24.) 10 krajcáros napidíjat állapított meg. Az év második részében a napidíj csupán 7,5 krajcárt tett ki. Járandóságuk a 17. században az inflációt is figyelembe véve alig emelkedett.

A vagyoni különbség a szőlőtulajdonosok és a szőlőt megművelők között folyamatosan nőtt. Ebben a században a szociális feszültségek csökkentésére a szőlővel foglalkozó településeken lakhatásul kis házakat építettek, erre Lajtaszentgyörgyben (Sankt Georgen) és Kismartonban (Eisenstadt) is találunk példát. A birtokosok a lakhatással a folyamatos munkaerőt is biztosítani tudták. A lakosság szám növekedésével és a szőlőbirtokok szétaprózódásával a 18. század végére nagyon sok, korábban napszámost alkalmazó szőlőbirtokos lecsúszott a szőlőművesség közé. A társadalmi és gazdasági feszültség a 19. század folyamán sem oldódott meg, sőt a század végi filoxeravész még súlyosbította a helyzetet.

BORTERMELÉS AUSZTRIA KELETI TARTOMÁNYÁBAN

Az első világháború utáni új határok meghúzása a térségben élők meglepetésként érte, nem voltak felkészülve rá. A határ végleges kijelölése után olyan jelenségeket (vámserompó, vámonség, útlevel, vízum) kellett megtapasztalniuk és megszokniuk, amelyek egyre jobban nehezítették az életüket. Az új határ évszázados kommunikációs és kereskedelmi kapcsolatokat számolt fel vagy nehezített meg. Ennek egyik legnagyobb elszenvedője Sopron volt, amely korábban az osztrák iparcikkek és a magyar nyerstermékek első számú piacának számított. Az osztrák és a bécsi piac kiesése megnehezítette a bor és egyéb mezőgazdasági termékek kivitelét. A burgenlandi borok az 1920-

as években továbbra is eljutottak a bécsi, illetve osztrák piacra, de már nem a soproni, hanem a kismartoni kereskedőkön keresztül.

Burgenland 1921-es Ausztriához csatolásakor a lakosság 66%-a élt mezőgazdaságból. A fejletlen úthálózattal rendelkező Dél-Burgenlandban különösen magas volt a mezőgazdaságból élők aránya, erről a területről igen sokan vándoroltak ki a tengerentúlra. Tartományi szinten a nagybirtok túlsúlya maradt a jellemző, a parasztcsaládokban magas volt a gyerekszám, a kisbirtokok elszórta helyezkedtek el, a termésátlagok messze az osztrák alatt voltak. A bortermelés még nem heverte ki a filoxéra pusztításait. Az osztrák kormány az oktatás fejlesztésével, mezőgazdasági szakképzésekkel javított a helyzeten. Ezekben az években alapítottak Ruszton (Rust) borászati iskolát. A mezőgazdaságban és így a borászatban is uralkodó tökehiányt 1922-től Raiffeisen szövetkezetek alapításával igyekeztek megoldani. 1928-ban tartományi szinten is megalakult a szövetkezetek szövetsége, 1930-ban ennek már 116 tagszervezete és 22 000 tagja volt. A szövetkezetek, így a vincellérszövetkezetek a növényvédő szereket nagy mennyiségben olcsóbban tudták megvásárolni és a borászoknak továbbadni.

A szövetkezetek a tagjaikkal új termelési és munkafolyamatokat ismertettek meg. Az évtized végén jelentkező gazdasági világválság különösen a borászokat érintette hátrányosan. A bort alig vagy csak nagyon alacsony áron lehetett eladni. Ennek az lett a következménye, hogy a gazdák 70-80%-a kénytelen volt jelzáloghitelt felvenni. Az 1930-as évek második felében már a szőlőterületek növekedése volt jellemző, különösen Nezsider (Neusiedl/See) és Kismarton térségében.

BORTERMELÉS 1945 UTÁN

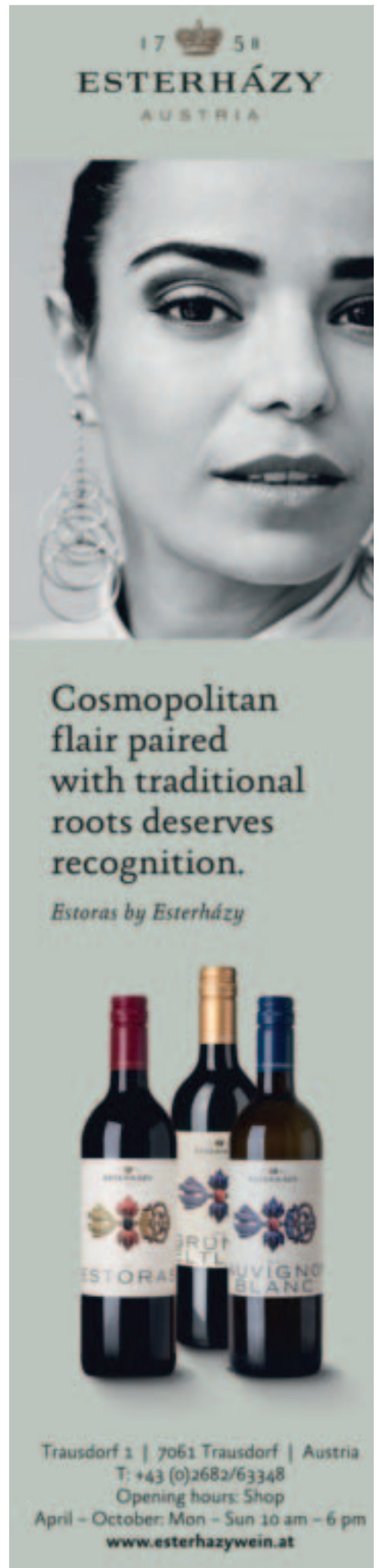
Az 1945 utáni évtizedekben a szőlőtermesztés komoly lendületet kapott. Elterjedt a kordonművelés, szélesedett a fajták száma, egy-egy szőlőben nem keverték a fajtákat, nőtték a szőlővel beültetett területek. Az 1980-as években már 20 ezer hektáron folyt szőlőtermesztés, napjainkra a szőlővel beültetett terület nagysága 14 ezer hektár körül stabilizálódott. Az 1960-as évektől 20 éven át jelentős volt a burgenlandi borok német exportja. A késői szüretelésű borok, aszúk, „Trockenbeerenauslese” (töppedt, aszúsodott szőlősze-

mekből készült, magas minőségű édes bor) meghódították a német piacot.

Az 1985-ben kirobbant borhamisítási botrányt joggal nevezik Burgenland legnagyobb borászati katasztrófájának. Az osztrák és burgenlandi borok hírneve romokban hevert, a bor szinte eladhatatlanul állt a pincékben. A botrányt azonban gyorsan követte a megtisztulás, a világ legszigorúbb bortörvénye biztosította a fejlődést. 1995-től, Ausztria Európai Unióba való belépésétől újabb lendületet kapott a borászat, különösen az uniós támogatásoknak köszönhetően. Az ezredfordulón a fehérbor korábbi túlsúlya megszűnt, ma a termelés kb. 55%-át a vörösborok teszik ki. Az átalakulásnak a két domináns fehér fajta, a zöldveltelini és az olaszrizling volt ez elszenvédője, a két nyertes pedig a kékfrankos és a zweigelt. Ma Burgenlandban ezt a két vörös fajtát termesztik a legnagyobb területen, ezeket követi a zöldveltelini és az olaszrizling. A tartományban négy borvidéket különböztetnek meg:

- 1 A Fertői borvidéken (Weinbaugebiet Neusiedler See) 51%-ban vannak fehér fajták, bár a legtöbbet termelt fajta a zweigelt, a második helyen az olaszrizlinget, a harmadikon pedig a kékfrankost találjuk.
- 2 A Fertőmelléki-dombság borvidéken (Neusiedler See-Hügelland) 52%-ban fehérborokat termelnek.
- 3 A Közép-burgenlandi borvidéken (Weinbaugebiet Mittelburgenland) viszont abszolút dominánsak a vörös fajták a maguk 92%-ával. A borvidéket Blaufränkischlandnak (Kékfrankosvidék) is nevezik, hiszen a terület 56%-án ezt a fajtát termelik.
- 4 Burgenland legkisebb borvidéke a Dél-burgenlandi borvidék (Weinbaugebiet Südburgenland). Itt is a vörös fajták a jellemzőek, a leggyakoribb a kékfrankos. A borvidék egyik jellegzetessége a direkt termékből készült uhudler.

Az 1985-ös borhamisítás után Ausztriában a borgazdaságok száma jelentősen csökkent, a borászatok által művelt terület viszont növekedett. Egyre kevesebb kis bortermelőt találunk, ugyanakkor több a nagyüzem. 2009-ben a burgenlandi bortermelés az osztrák minőségi és Prädikat (különleges érettségű és speciálisan szüretelt bor, pl. Ausbruch – aszú) borok 27%-át adta. Ma innovatív borkultúra, borakadémia, borászati szövetkezetek, helyi vinotékák jellemzik a tartományt. ♦

17 51
ESTERHÁZY
AUSTRIA

Cosmopolitan
flair paired
with traditional
roots deserves
recognition.

Estoras by Esterházy

Trausdorf 1 | 7061 Trausdorf | Austria
T: +43 (0)2682/63348
Opening hours: Shop
April – October: Mon – Sun 10 am – 6 pm
www.esterhazywein.at